

A Könyvtár szinte a kezdetektől helyhiánnyal küzdött, amelynek megoldására az évek során számos elképzelés és terv született.

Tetézte a bajt, hogy a bérház lakásaira sok volt a panasz, nem folyt be a várt bevétel a bérleti díjakból, hiába adták ki a pincehelyiségeket és a földszinti üzletek egy részét a Hornyánszky-nyomdának. Így lassacskán igénybe vették raktári célra a 3. és 4. emeleti lakásokat, de már a századfordulón az épület lebontása és a Palota bővítése is szóba került.

A történelem azonban közbeszólt: a két világháború az Akadémiát is megtépázta. 100 évvel a Palota felépítése után, az 1960-as évek elején csillant fel újra a remény: új könyvtára lehet az Akadémiának! Sajnos ezek az elképzelések is kútba estek – de micsoda tervek voltak!

Pályázati felhívás a Tudományos Akadémia új könyvtáráépületére

Az Építésügyi Minisztérium és a Magyar Tudományos Akadémia országos tervpályázatot hirdet a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára terveinek elkészítésére.

A könyvtár épületét az V. kerületi Dorottya utca, Roosevelt tér és Apáczai Csere János utca által határolt üres telekre, a volt Lloyd-palota helyére építik fel.

A pályázat titkos, a díjakra és megvételekre előirányzott összeg 200 000 forint; a legnagyobb díj összege 50 ezer forintnál nagyobb, a megvétele 10 000 forintnál kisebb nem lehet.

A tervpályázati kiírás szeptember 5-től vehető át az ÉM tervezési főosztályán (Budapest, V., Beloiannis utca 2–4., V. emelet 5.), 30 forint lefizetése ellenében. A pályatervek beadásának határideje 1963. december 9.

A tervpályázat eredményét a bíráló bizottság legkésőbb 1963. december 23-ig nyilvánosságra hozza.

Népszabadság, 1963. szeptember 1.

Kétmillió kötet új lakóhelye

Öt perc alatt az olvasó előtt — Jelentős MTA-építkezések

— A Magyar Tudományos Akadémia új könyvtára a Roosevelt tér, Duna-part és Dorottya utca közti üres területén épül fel — tájékoztatta a HH-t Komlósi Jenő, az MTA ellátási szolgálatának főmérnöke. — Az építkezés több mint 100 millió forintba kerül, és előreláthatóan jövőre kezdik meg. A hétszintes épület olvasótermét úgy tervezik, hogy a kártyacédula beadásától számított 5 percen belül minden kért anyag az olvasó előtt legyen.

Az új létesítmény Európa egyik legkorszerűbb könyvtára lesz. A mikrofilm-központban falra lehet vetíteni a legérdekesebb könyvekről készült filmeket. Augusztusban az Akadémia előcsarnokában egy hónapig kiállítják a tervek alapján készített fényképeket, maketteket, és az elnökség, illetve a Fővárosi Tanács a közönség észrevételeinek figyelembevételével ősszel dönti el véglegesen, milyen legyen az új akadémiai könyvtár, amely-

ben kétmillió kötet részére biztosítanak helyet.

Hétfői hírek 1966. július 4.

MELYIK TETSZIK?

Önnek melyik tetszik a Magyar Tudományos Akadémia új könyvtáráépületének három tervvázlata közül? Az itt közölt homlokzati változatokat a Magyar Tudományos Akadémia előcsarnokában láttuk azon az építészeti kiállításon, amelynek megnyitására a lapunkban hírt adtunk. A kiállított akvarellek Czebe István, az ÉM Középület-tervező Vállalat építésze és munkatársainak munkái. A tervek színesek, hangulatosak, csaknem beszédesekek. De megítélésüknél az is lényeges és fontos, ami a homlokzatok mögött rejlik.

A hatemeletes épület főbejárata a Roosevelt térre nyílik. Az ellenkező oldalon a könyvtár üzeméhez tartozó gazdasági forgalom közlekedési útvonalát találjuk. Az építész itt, ezen a helyen átjárt tervezett, amely oszlopok között vezet az épület alatt a Dorottya utca és a Duna-part között. A könyvtár látogatója az épület előcsarnokából jól megtervezett, rövid úton közelítheti meg célját. Lift röpti fel az első emeleti olvasószolgálatához, ahol a többféle rendeltetésű olvasótermek fogadják. A tervezési program 220 olvasó elhelyezését írta elő három 50 férőhelyes teremben, két könyv- és folyóirat-olvasóban. Ezen a szinten a mikrofilmolvasó asztalok mellett a tájékoztató könyvtár olvasóinak helyét biztosították. Az első emelet fölött, a galérián tíz olyan kutatóasztal is rendelkezésre áll, amelyek mellett huzamosabb könyvtári bűvárkodást végezhet a kutató, jegyzeteit magnetofonszalagra rögzítheti, s dolgozhat írógépen is.

De nem zavarja-e ezekkel olvasótársait? Nem az írógép volna az egyetlen zavaró technikai segéd-eszköz, hanem például telexberendezések is, amelyeknek segítségével a könyvtárszolgálat értesítéseket küld a kikért könyvekről, folyóiratokról a raktáraknak. Csakhogy a technikai fülke elnyeli a zajokat. A telexberendezések pedig — néma telexek. És ál-

talában az a kiterjedt és sokféle technika, amelynek segítségével maximum 15 percre rövidítik le a könyvtárlátogatók kiszolgálásához szükséges időt, az olvasó minden igényét és kényelmét biztosítja.

A könyvtár olvasószintjének tervezését olyan műszaki vizsgálatok előzték meg, amelyeknek eredményei alapvetően befolyásolták az olvasótermek hangtani kialakítását és elhelyezését. A tervezők feladatait bonyolította, hogy a mennyezetről történő árnyékmentes világítás és a kellemes fényhatások mellett a külső környezettel is meg kellett teremteniük a kapcsolatot. Ezért az épület első emeletét U alakban négy és fél méter magas üvegfallal övezi.

A tervezők külföldi tapasztalatai is megmutatták, hogy egy ilyen tudományos könyvtár — nagyüzem. A tér felől emeletenként a kéziratár, a régi és ritka könyvek gyűjteménye, a levéltár, az orientálisztika, majd az igazgatóság helyezkedik el. A

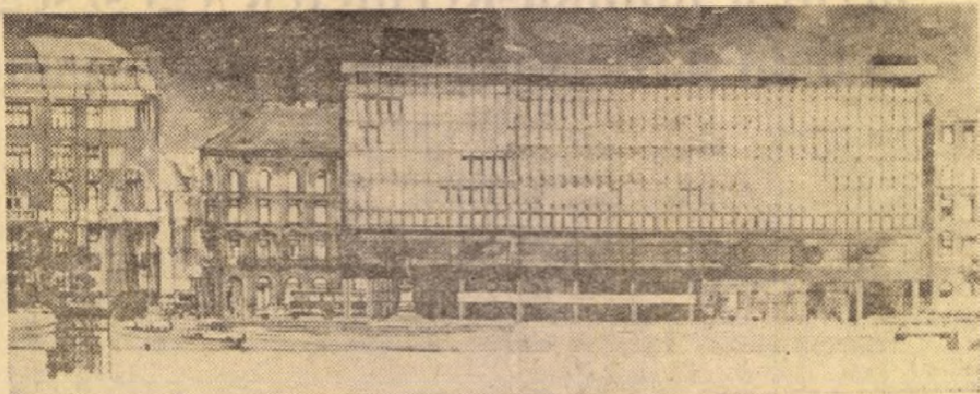
Duna felől a feldolgozóosztály, a beszerzés, a nemzetközi csere bonyolítása és végül a bibliográfiai és a folyóiratcsoport munkahelyeit találjuk. Az épület Dorottya utcai oldalán vannak a raktárak, amelyeket tíz szinten két és fél millió könyvtári egység elhelyezésére terveztek. És végül az épület tűzfal felőli traktusában összpontosították a különféle laboratóriumokat és technikai segédüzemeket, a sokszorosítótól a könyvhigiéniai laboratóriumig. Mindezt összefogni, megtervezni úgy, hogy a könyvtár zökkenőmentesen dolgozhasson — speciális építészeti feladat.

Az épületben el kellett helyezni az Akadémiai Könyvkiadót, különböző vendégszobákat, az Akadémia gépkocsiszolgálatát és büféket is úgy, hogy ezek forgalma a könyvtárat ne zavarja. A könyvtárlátogató, ha elfáradt az olvasóasztal mellett, liften utazhat a legfelső szintre, kiszellőztetheti a fejét a terrasszon, gyönyörködhet a szép panorámában. A tudományos kongresszusok, a szakmai találkozók rendelkezésére a technika új vívmányaival felszerelt tanácskozóterem áll az épület földszintjén.

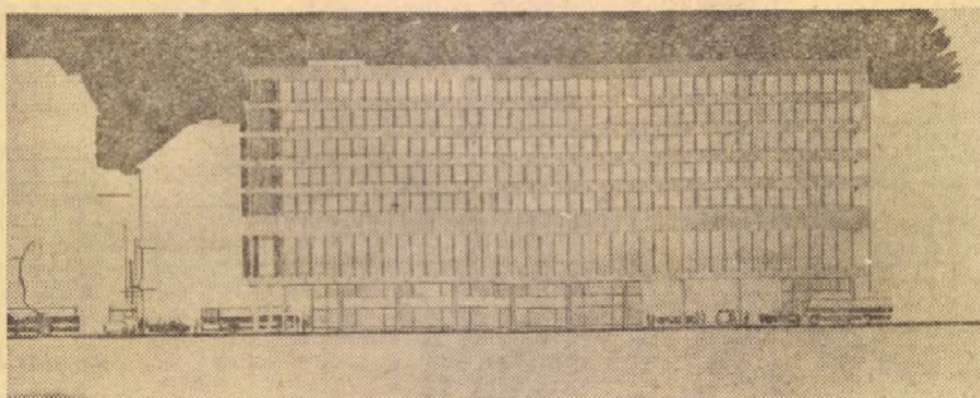
A Magyar Tudományos Akadémia új könyvtára tehát alkalmas arra is, hogy a tudományos életnek egyik sajátos fóruma legyen. Ennek is kifejezésre kell jutnia az épület külső megjelenésében. A homlokzat kialakításánál alkalmazott anyagok és a szerkezeti rend különbözőek. Mindhárom változatnál érvényesül azonban az építész helyes törekvése a belső tartalom minél nemesebb tükrözésére.

A végső megoldást az Akadémia, a főváros illetékes szervei — a szak fórumok — választják ki, támaszkodva a többi között a kiállítás tapasztalataira, a közönség, a fővárosiak tanácsaira és bírálatára. A végső tervek birtokában a könyvtár beruházásait a jövő évben megkezdik.

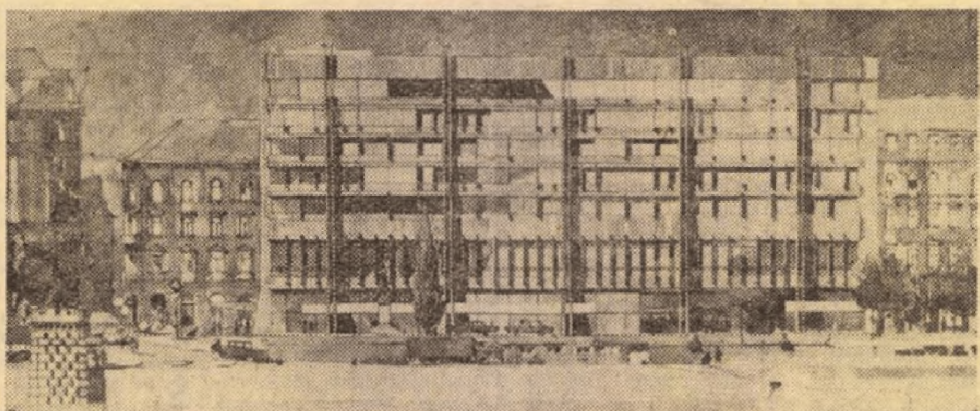
Szluka Emil

A Magyar Tudományos Akadémia új könyvtárának homlokzati terve. A-változat.

A homlokzat B-változata

A C-változat, amely a kiállításon a leginkább tetszett.

Új épületbe költözik az Akadémia Könyvtára

Másfél- százados múlt

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára csaknem másfél évszázados múltat tekint vissza. Teleki József az Akadémia első elnöke alapította 1826. márciusában a család 30 ezer kötetes könyvtárát a Magyar Tudós Társaság céljaira felajánlotta.

A könyvgyűjteményt, ideiglenesen a mai Gresham-palota helyén állt Deron-házban helyezték el. Innen került később az Urak utcájába (a mai Petőfi Sándor utca), az egykori Trattner-Károlyi épületbe, s itt nyílt meg 1844. december 23-án az időközben 50 ezer kötetre gyarapodott Akadémiai Könyvtár. A megnyitás irodalomtörténeti emlékeztetése Vörösmarty Mihály ez alkalomra írt *„Gondolatok a könyvtárban”* című költeménye.

1865-re épült fel a Magyar Tudományos Akadémia olasz-renaissance stílusú palotája s ennek dunaparti szárnyán kapott helyet 70 személyes olvasótermével, könyvtárával és könyvtárnoki szobájával az Akadémiai Könyvtár.

A könyvtár fejlődésében a fellendülést a felszabadulás hozta meg. Különösen az Akadémia 1949. évi újjászervezése után volt nagy arányú és folyamatos a fejlődés. Ma már több mint egymillió könyvtári egységből (könyvek, folyóiratok, kéziratok, mikrofilmek) áll az állomány, a dolgozók száma ugyanebben az időszakban 29-ről 100 főre emelkedett, a költségvetési keret összege megtízszereződött.

Évi gyarapodás 20 000 kötet

A könyvtár nagy jelentőségű kiadvány-csere-tevékenysége 1950-ben még 300 külföldi intézményre, 1963-ban több mint száz állam 2100 tudományos intézetére terjed ki. A könyvtárban 4000 folyóiratfélése érkezik, az átlagos évi könyvgyarapodás 20 000 kötet. Új

korszerű berendezést és felszerelést kapott a három olvasóterem, a mikrofilmolvasó, mikrofilmtár, a fotolaboratórium és a könyvkötészet, modern berendezésű raktárrészbe került a nagyértékű folyóiratállomány.

Ez a fejlődés sem tudott azonban lépést tartani a megnövekedett igényvel. Az Akadémia elnöksége 1962. október 26-án határozatot hozott új könyvtáráépület létesítéséről és az Építésügyi Minisztériummal közös nyilvános tervpályázatot hirdetett.

A könyvtáráépítésre az illetékes szervek az Akadémia Roosevelt-téri székházával szemben (a Pesti Lloyd Társulat és a Trieszti Biztosító Társaság egykori épülete helyén) fekvő 4500 négyzetméternyi telket jelölték ki. A telket mind méretei, mind helye alkalmassá teszi arra, hogy azon 80–90 légméternyi térség beépítésével 33 méter magasságú reprezentatív épület létesüljön a könyvtár mintegy 200 helyiségének befogadására.

Különleges igényű építészeti feladat megoldására irányultak a tervpályázati kiírás városrendészeti, esztétikai és általános építészeti irányelvei, s ezek a szempontok kiegyensúlyozott homlokzat kialakítását, ideális tömeghatás keltését és a rendeltetés és belső elrendezés erőteljes kifejezését kívánták.

27 tervpályázat

geinek olyan elrendezése, amely mind az olvasók és a könyvek útjának célszerű kijelölését, mind eddig egyéb funkcionális szempontokat illetően a könyvtár működési programjának távlatilag is megfelel. A könyvtáráépületnek 16 szervezeti egység munkahelyeit; három egyenként 50 személyes olvasótermet, több különgyűjteményi olvasótermet és kutatószobákat,

mintegy 15 ezer kötetes referenz-könyvtárat, katalógus- és bemutatótermeket, könyvtári üzemi helyiségeket, előadótermet és más helyiségeket kell a tiz-tizenkét szintet, két és fél millió kötet elhelyezését biztosító korszerű raktártömb mellett befogadnia.

A felhívásra 27 tervpályázat érkezett, ezeket az építészeti, könyvtári és gazdasági szakemberekből álló bizottság bírálta el. Megállapították, hogy noha teljes egészében megfelelő megoldást a pályázatok egyike sem tartalmazott, egészében a tervpályázat feltétlenül eredményes volt. Ennek értelmében használta fel a bizottság a rendelkezésre álló összesen 200 ezer forintot a pályaművek díjazására, illetőleg megvásárlására.

A díjazott és megvásárolt pályaművek sok jó megoldást tartalmaztak. A továbbiakban a pályaművek legjobb megoldási módjainak kiválasztása és egybehangolása következik, hogy az Akadémiai Könyvtár ideális, korszerű felszerelésű, reprezentatív épületben nyerjen elhelyezést.

Most következik a beruházási program és a kivitelezési tervek elkészítése és 1965. közepén kerülhet sor a tényleges építési munkák megkezdésére, hogy hazánk felszabadulásának 25. évfordulójára az Akadémiai Könyvtár birtokba vehesse tudományos és kulturális életünk új létesítményét.

Szemerédi József

Közalkalmazott, 1964/2.

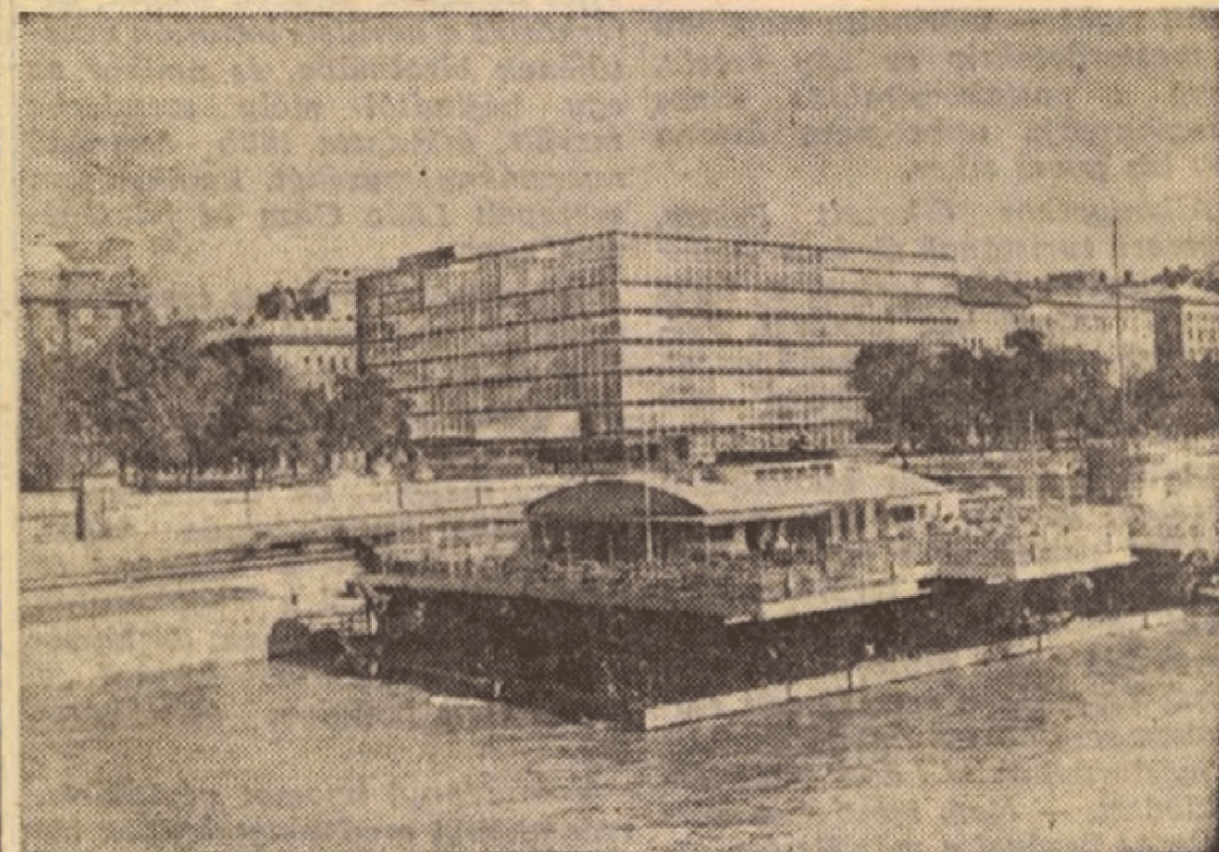
Milyen lesz az Akadémiai Könyvtár új épülete?

A Magyar Tudományos Akadémia és az Építésügyi Minisztérium 1963. szeptember 5-én pályázatot írt ki az Akadémiai Könyvtár új épületének terveire. A pályázat — mint már hírt adtunk róla — eredményes volt, 27 pályaművet bíráltak el, hármat megvásároltak és ötöt díjaztak. A 45 000 forintos, első pályadíjat Havassy Pál és Réfy Imre a Középület Tervező Intézet építésszei nyerték el.

Az új épületet a Tudományos Akadémia épületével szemben, a Roosevelt tér—Dorottya utca—Apáczai Csere János utca által határolt telken helyezik majd el, illesztik hozzá a Duna-parton ki-

alakult jellegzetes városképhez. Építészeti feladatot jelentett, hogy az új könyvtárépületnek 30–40 évre kell biztosítania az erősen gyarapodó könyvállomány, levéltár stb. elhelyezését amellet, hogy a könyvtár állománya jelenleg is mintegy egymillió egységet számlál (könyv, folyóirat, kézirat, mikrofilm). A könyv- és folyóirat olvasótermek mellett szakosított olvasóhelyiségek állnak majd a tudományos kutatók rendelkezésére.

A Magyar Tudományos Akadémia új könyvtára a hazai könyvtáráépítészeti legnagyobb önálló létesítménye lesz.

Havassy Pál—Réfy Imre (KÖZTI) pályadíjnyertes műve.

Népszabadság, 1967. január 7.

Irodaház és szálloda épül a Lloyd-palota telkén

A pesti Duna-parton, a Roosevelt tér és a Dorottya utca sarkán levő telek — amelyen egykor a Lloyd-palota állt — felhasználásáról régóta tárgyalnak a városrendezők. Sokan az új Duna-parti szállodasor céljára javasolták igénybe venni az értékes telket, néhány évvel ezelőtt azonban olyan döntés történt, hogy itt épüljön a *Magyar Tudományos Akadémia új könyvtára*. Tervpályázatot is rendeztek a könyvtár kialakítására, jelentős díjakat osztottak ki a legjobb tervek szerzői között. Időközben azonban ez az elhatározás módosult. Az akadémiai könyvtár részére *nem építenek új épületet*, hanem a Budavári Palotában nyer majd elhelyezést.

A Duna-parti telek ilyenformán felszabadult és újból megindultak a tanácskozások

a beépítés érdekében. A jelek szerint most már véglegesen megállapították, mi épüljön az exponált belvárosi telekkomplexumon. A *MALÉV és a Pannónia Szálloda és Vendéglátó Vállalat* megegyezett, hogy közös befektetéssel, mintegy 130 millió forintos költséggel szállodát és irodaházat építenek a telken. A fővárosi tanács ehhez a felhasználáshoz *hozzájárult*. A Duna-parti és a Roosevelt téri fronton épül majd a kilenc emeletes, több mint 300 szobás szállodai szárny, a Dorottya utca felőli részben pedig a MALÉV központi székháza. Ebben az épületszárnyban kapnak még helyet külföldi légiforgalmi társaságok kirendeltségei, utazási irodák.

A tervezéssel a finanszírozó vállalatok a KÖZTI-t bízzák meg és az új esztendőben ehhez már hozzá is kezdenek.

